

Domoljub

V Ljubljani 29. septembra 1943

56. Štev. 37

Ko kuješ svoj značaj

Ubogaj starše!

Včasih je bilo samo po sebi umevno, da je treba starše ubogati. To je že naravna človekova dolžnost, posvečena po četrti božji zapovedi: »Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in da ti bo dobro na zemlji!«

To zadnje stoletje pa je to zapoved kar prevrglo in se za njo ni več menilo. Starše ubogati — to je mladim ljudem bilo smešno in zastarelo. Niso se več menili za božje ne za naravne dolžnosti. Celo ljudem, ki jim je božja zapoved bila tuja, se je zazdelo, da tako početje ne bo deležno dobrega konca. Zato so najprej v Ameriki, kjer so božje zapovedi tudi v marsičem drugem hoteli nadomestiti z novimi nauki, uvedli nov praznik: praznik mater. S tem so hoteli mladim ljudem priklicati v spomin pozabljeno dolžnost spoštovati svojo mater, ne da bi se pri tem zmenili za božje zapoved. Tisti dan so po vsej Ameriki velike slovesnosti — na čast materam. Ta navada so jo preselili tudi v Evropo, češ da je moderna.

No, prav in dobro! Saj je lepo in prav, če mladi ljudje vsaj enkrat na leto mislijo tudi na svoje matere ter jih javno časte. Vendar je to kaj piškavo nadomestilo za pozabljeno četrto božjo zapoved. Kaj neki pomaga, če en dan v letu matere javno časte, ko pa jim njihovi otroci doma vse leto in dan odrekajo pokorščino in otroško spoštovanje. Kaj materam pomaga, če so en dan v letu deležne javne časti, ko pa so sicer 365 dni v letu doma deležne zgolj žalosti in skrbi ter nepokorščine!

Mladega človeka svet tako rad odtujače staršem. Tako je bilo in bo, saj vsak mladi človek tako hrepeni, da bi bil čimprej dovolj velik in samostojen. Zato si tudi veliko domišlja, ko zasluži prve koeinice pod nosom. Kako tak mladi človek sodi o navodilih svojih staršev, najlepše pove indijska modrost, ki takole veli:

Ko je sinko star 10 let, pravi: »Moj očka vse ve!« — Ko je star 20 let, pravi mladenič: »Toliko, kolikor moj oče, vem tudi jaz!« — Ko je star 30 let, se mladi mož košati: »Moj oče sploh nič ne ve!« — Ko je star 40 let, možak modruje: »Nekaj pa moj oče morebiti vendarle ve.« — Ko je star 50 let, takrat pravi: »Moj oče pa vendarle precej ve.« — Ko pa je star več ko 50 let, takrat vzdihne: »Oh, le zakaj nimam več očeta, da bi ga vprašal za svet, ko je toliko vedel.« — Vidite, tako je na svetu bilo in bo. Zato ne hitite prezirati besedi svojih dobrih staršev, ker šele takrat, ko boste dozoreli v zrele ljudi, boste spregledali, kako dobro so vam hoteli.

O življenjskem zavarovanju govoriti in nanj misliti je dandanes tudi moderno. Je pa življenjsko zavarovanje, ki je zanj sam Bog prevzel jamstvo: to je četrta božja zapoved! Gorje mu, ki to zapoved tepta. Zlasti gorje mu, kdor jo hote tepta. Gorje tistim otrokom, ki svojim staršem nalašč gorje prizadevajo!

Ali niste slišali, kako so prav zadnje čase komunisti del naše mladine, zlasti ženske, tako spridili, da hčere svoje starše more, če niso komunisti! Od mnogo strani imamo taka poročila. Šele dober teden je minilo, ko je podivjana komunistka v Loški dolini svojega očeta obsodila na smrt zato, ker je oče bil zoper komunizem in je svojo hčer svaril pred njim. Prekleta je takih hči in preklet nauk, ki mladino tako vzgaja.

Iz Svetega pisma nam je znano, kako je Noe prekel svojega sina, ki ga je zasramoval. In tisto prekletstvo še danes visi nad Kamovimi sinovi. Iz Svetega pisma, iz zgodovine in vsake danjega življenja pa nam je znano nešteto zgledov, kako je otroška ljubezen do staršev otrokom bila v blagoslov. Saj pravi slovenski pregovor: Očetov blagoslov otrokom hiše zida, materina kletev pa jih podira.

Dračje vozi domov za zimo

General Rupnik predsednik pokrajinske uprave

Pokrajinski vodja in državni namestnik je v svoji lastnosti kot najvišji komisar v operacijski zoni Jadransko Primorje s svojim odlokom z dne 20. septembra 1943 za upravo Ljubljanske pokrajine ustanovil mesto načelnika pokrajinske uprave in za predsednika uprave imenoval ljubljanskega župana, divizijskega generala L. Rupnika.

Slovenci in Slovenke!

Po ukazu Vodje velikonemške države je okrožni vodja in državni namestnik Koroške kot vrhovni komisar operacijske zone Jadransko primorje postavil lastno deželno upravo za Ljubljansko pokrajino ter je nam Slovencem s tem dana možnost, da svojo usodo še med to vojno sami vzamemo v svoje roke ter si z razumom, z marljivim delom, s strogo disciplino, s smislom za socialno poštenost in z lojalnostjo ustvarimo one pogoje, ki naj slovenskemu narodu v družini narodov nove Evrope zagotove obstoj in srečno bodočnost.

Po neznanskem trpljenju, ki so nam ga prizadeli s sovražniki Evrope tajno zvezani izdajalski, strahopetni Badoglijevi in njihovi priskledniki ter domači boljševiški razbojniki in požigaleci, bo pač sleherni pošten Slovenec uvidel, da nas bodo k miru, redu, konstruktivnemu delu in k vsakdanjemu kruhu spet privedle samo strpnost z vsemi sosednjimi narodi, trdna bratska vzajemnost v naši lastni narodni skupnosti in pa tudi zaupljivo sodelovanje z nemško vojno silo, ki smo sedaj pod njeno zaščito.

Če bomo vse svoje moči napeli v tem smislu, lahko zanesljivo upamo, da gre slovenski narod srečni bodočnosti naproti v vsej svoji celoti.

Te naše naloge ogrožata samo dva sovražnika: boljševizem, ki nas za judovsko vladno sveto hoče potlačiti do tonih robotov brez duše in Boga, z njim pa plutokracija, ki bi nam za judovske blaginje rada ukradla še to hore malo, kar imamo. Proti temu dvema sovražnikoma, ki se z njima ob svojih zavezniških bojnih nemških vojnih silah na evropskih frontah, se moramo mi z vsemi sredstvi boriti v ozkih mejah naše domovine, da si po vzpostavitvi varnosti ustvarimo tak mir, red in delavnost,

Ta važni dogodek je bil slovesno razglašen v četrtek dne 23. t. m. v palači deželne vlade na Bleiweisovi cesti. Najprej je novi predsednik general Rupnik navzočnim častnikom naznanil to novico ter je ob tej priliki bil prebran tudi njegov oklic slovenskemu ljudstvu.

V navzočnosti vseh ljubljanskih častnikov je spregovoril dr. Lapper v imenu nemške oblasti, nakar je bil prebran oklic slovenskemu narodu. Oklic se glasi:

da nam bo zagotovljena obnova in življenje v naši lepi domovini.

Jamstvo za uspeh tega boja in za bodočnost našega naroda, ki bo iz tega boja vzklikal, nam daje genialni vodnik boja za srečo vseh mladih evropskih narodov, ki jim je za čast in obnovo, — Vodja velikonemške države Adolf Hitler.

Pokrajinski upravi je poverjena dolžnost, naj vodi prebivalstvo pokrajine tako, da predvsem s lastnimi silami doseže tako trdnost in tak ugled, kakršno si je slovenski narod sam v svojem skoraj štirinajstletnem življenju v srednjeevropskem prostoru med svojima dvema velikima sosednjima narodoma že pridobil s svojo delavnostjo, s svojo vztrajnostjo, s svojo prizadevnostjo, s svojo nadarjenostjo in s svojo trdno vero v Boga.

Na vseh poljih življenja, zlasti pa pri končevanju boljševiških razbojnikov na lastni zemlji, pri priskrbi dela in kruha za vse delavljne, pri uveljavljanju socialne pravičnosti in pri obnovi naše razdrte domovine bo pokrajinska uprava storila svojo dolžnost. Tako vse Slovence in Slovenke, še posebno pa slovensko mladino, poziva k sodelovanju. Samo tako bo v novi Evropi mogla uspevati in bo prospevala naša slovenska narodna skupnost. Pustite tedaj vse malenkostne, jalove razprtije, ki so nam škodovala tako strahotno, postavite skupno blaginjo pred sebičnost, vrnite se na svoje domove k svojemu delu in pomagajte si sami, da nam tudi Bog pomaga.

Tiste pa, ki se ne bi ravnavali niti po tem mojem klicu, bodo neusmiljeno zadele trde vojne postavke za ta del Evrope odgovorne nemške vojne sile.

Predsednik pokrajinske uprave
div. general LEON RUPNIK.

General Rupnik slovesno umeščen

Istega dne popoldne ob 4 je bil general Rupnik slovesno umeščen za predsednika pokrajinske uprave ob navzočnosti odličnih gostov in visokih uradnikov.

Zastopnik vrhovnega komisarja dr. Rainerja koroški vladni predsednik dr. Wolsegg je pri tej priliki imel daljši govor, v katerem je najprej podal kratek obris zgodovine slovenskih dežel od furbarske nižine do Drave, katerih jedro je vsekdar bila Kranjska, katere je v zgodovini bila najvažnejši branik zoper vse sovražnike, ki so v Vzhoda vdiral v Evropo ter je pri tem prelila potoke krvi ter doprinesla večje žrtve, kakor večina drugih dežel. Vendar si je ta dežela s svojim ljudstvom izoblikovala svojo omiko, ki jo je dvignila nad vse druge dežele. Nato je g. predsednik dejal: »Z večerajšnjim dnem je bila usoda Ljubljanske pokrajine spet izročena v roke in odgovornost domačega prebivalstva, za predsednika deželne uprave pa je bil imenovan sin te dežele ter sin slovenskega naroda.«

Il koncu je govornik naglasil:

Pri vzpostavitvi miru in reda na področju Ljubljanske pokrajine bo Velika Nemčija v najkrajšem času tudi z vojaško silo odločilno priskočila na pomoč, prav tako tudi pri obnovi gospodarstva v tej deželi. Sicer pa za varnost in red in za napredek gospodarstva te dežele moralo skrbeti domoljubno prebivalstvo s

svojimi silami, naš vpliv pa se bo omejil izključno le na to, da bomo tej deželi zagotovili povezanost z veliko evropsko usodo.

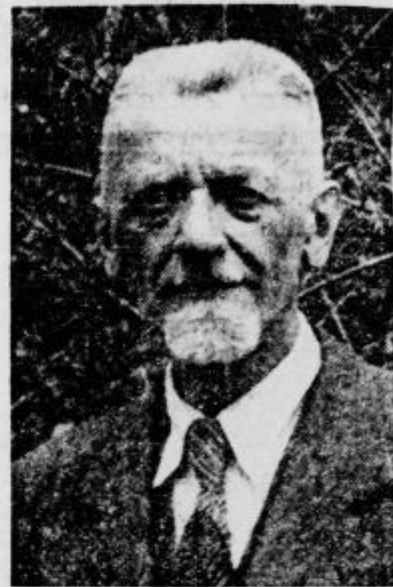
Nimamo namena prebivalce te pokrajine siliti v ojaško službo, ne mislimo niti na nobeno preganjanja ali zatiranje, pač pa moramo zahtevati, da ta pokrajina odkrito z vsemi silami podpre obnovo vseh panog gospodarstva, javne varnosti in uprave.

Za njim je spregovoril novi predsednik general Rupnik, ki je med drugim dejal:

Za slovenski narod je to dejanje prvi korak k ozdravljenju vseh ran, ki so mu jih prizadejali sovražniki Evrope in vsega človeštva, k obnovi strahotno razdejane domovine, s polaganju temeljnega kamna srečne in lepe bodočnosti, k podvigu duha v zarjo novega časa, ki je že razkrinkal sleparstvo z zlatom ter postavil pošteno delo in njegove sadove na prvo mesto, človeštvu bo pa s pravičnejšo razdelitvijo dela in tako pridobljenih dobrin naposled omogočil srečnejše življenje.

Nazadnje je uradnikom naznanil, da dobe zvišane plače, da pa naj vneta in nesebično opravljajo svojo službo, ter je izrazil tudi upanje, da bodo tisti italijanski uradniki, ki nameravajo ostati pri nas, prav tako zvesto izvrševali svojo dolžnost.

Za sklep je generalu Rupniku izrekel svoja voščila v imenu vrhovnega poveljnika nemške vojske v Sloveniji generala Raapkeja polkovnik Oertel.

Iz življenja generala Rupnika

Leon Rupnik se je rodil 10. avgusta 1880 v Lokvah nad Gorico, v Šolo pa je naprej hodil v Idriji nato št. Pavlu in v Ljubljani, dokler leta 1895 ni vstopil v pehotno kadetsko šolo v Trstu, kjer je leta 1899 postal kadet. Nato je služil v raznih avstrijskih polkih, nazadnje leta 1918 kot major in šef generalnega štaba v Kotoru, nakar je bil sprejet v jugoslovansko vojsko, kjer je napredoval do divizijskega generala. Bil je med najbolj sposobnimi jugoslovanskimi generali, ki se je zlasti odlikoval po svoji bistrosti in treznosti in svoji poštenosti. 3. junija 1942 je postal ljubljanski župan ter je to službo nadvse vestno in zvesto izvrševal v blagor ljubljanskega mesta. Naj bi njegova nova naloga bila v blagor vsemu našemu narodu!

Slovenski narod je vesel tega dogodka ter se zaveda, da je bilo to dejanje zgodovinskega pomena za celokupni naš slovenski narod. Ne navadno velike važnosti se nam zdi oklic, ki ga je general Rupnik kot novi predsednik naše deželne uprave naslovil vsem Slovencem, katerim zlasti veljajo Rupnikove besede v oklicu, ko pravi:

Če bomo vse moči napeli v trdni bratski povezanosti v naši narodni skupnosti, lahko zanesljivo upamo, da gre slovenski narod v vsej svoji celoti srečni bodočnosti naproti.

100 milijonov dolarjev znaša vrednost italijanskega zaseženega imetja v Združenih državah. 50 zmag je dosegel v dveh mesecih oddelek španskih lovskih letal na vzhodnem bojišču.

Nad novico o Mussolinijevi osvoboditvi je zelo nejevoljen angleški tisk.

Japonska letala so te dni hudo napadla ameriške postojanke v Mundi na Novi Gvineji.

V Romunijo je dopotoval nemški prometni minister Dorpmueller na razgovore z državniiki.

Ono nedeljo se je vrnilo v Zagreb 3000 Hrvatov, ki so se vrnili iz italijanskih koncentracijskih taborišč.

Od 622 na 928 milijonov Ks so narasle od konca 1939 do konca julija 1943 hranilne vloge v slovaških hranilnicah.

2 milijona vojakov ter 17.000 tankov in oklepnih voz so izgubili Sovjeti v 72 dneh poletne ofenzive, poročajo iz Berlina.

Slovenska domobranska legija

Vsi poštteni Slovenci naj se prostovoljno zglase za varstvo slovenske domovine in slovenskih domov v slovensko domobransko legijo!

Slovenci!

Zaradi izdajstva italijanskega kralja in njegovega zahrbitnega maršala Badoglija je italijanska vojna sila prenehala obstojati. Po sramotni izdaji Badoglijeve klike je položaj nedvomno jasen: tudi naša ljubljena slovenska domovina naj bi bila s pomočjo anglo-ameriške plutokracije izročena boljševizmu. Na področju naše drage domovine naj bi bila po izdajalcih in boljševiških izkoreninjenjih izvojevana borba, ki naj bi pahnila naše pridno, delovno in pobožno ljudstvo v trpljenje, nasilstvo, lakoto, rop in umor brezbožnih in brezsrčnih robotnikov kakor nečastnih pomagačev v korist židovske svetovne tiranije.

Da se to prepreči, je prišla k nam na pomoč Führerja velikonemška vojna sila, ki nas bo ščitila. Nemški vojak in častnik se borita pogumno in hrabro. Hrabrost, čast in zvestoba so za nje sveti pojmi. Nečastnosti in strahopetnosti oni ne poznajo. S svojo močno borbeno silo je Nemčija edina trdnjava zoper boljševizem in kapitalizem. Pod vodstvom Nemčije bodo mladi narodi Evrope premagali boljševizem in kapitalizem.

Za obstoj naše domovine vstopajmo v borbo zoper komunistične bandite in roparje. Predsednik pokrajinske uprave, divizijski general Leon Rupnik, je v svoji proklamaciji jasno naznačil naše cilje in zahteval naše dolžnosti. Pod vodstvom naših slovenskih poveljnikov, ki nam bodo poveljevali v našem materinskem jeziku, bomo uničili boljševiške morilce in požigalce v naši deželi, kjer koli jih bomo zasegli. Nemška vojska in policija nas bosta pri tem v zvestem tovarištvu podpirala.

Naša dolžnost je: vsak pošten, za borbo sposoben Slovenec od 18. do 35. leta starosti, naj se prostovoljno javi za zaščito svoje domovine, za vzdrževanje in ohranjanje reda in discipline ter za vzpostavitev razdejanih domov, v slovensko domobransko legijo.

Slovenci! Javite se na Poveljstvu slovenskih domobrancev v mestni hiši, Ambrožev trg 7 v Ljubljani; na deželi pa pri pristojnih občinskih uradih.

POVELJSTVO SLOVENSKE DOMOBANCEV.

Komunizem je suženjstvo

Gospodski agitatorji za partizanstvo so pri nas lahkovenim ljudem dopovedovali, da gre partizanstvu prav za prav zgolj za slovenstvo in slovanstvo. Naše kmečko ljudstvo, ki je sadove partizanstva že dve leti na svoji koži okušalo, je prav kmalu samo spoznalo, da je partizanstvo le lažna krinka za komunizem, ki naj po tej poti pride do veljave. Ko bi komunizem bil enkrat vkoreninjen s svojo silo in s pomočjo trapaških pristavev, takrat bi pokazal pravo barvo. Takrat bi si seveda damšnji njegovi privrženci pullili lasne na glavi, če bi jim še ostala. Toda takrat bi bilo že prepozno, kakor se tudi ruski narod sam iz sebe danes ne more več rešiti tega strašnega jarma.

Pomniti moramo, da so se Stalinovi sovjeti celih 20 let pripravljali na to vojno, ki za sovjele ni nobena osvobodilna vojna slovenskih narodov, marveč vojna za zmago boljševizma in komunizma na svetu. To igro danes spoznavajo ves svet. Spoznavajo jo zlasti tisti narodi, ki so bili tako nesrečni, da so jo občili na svoji koži. Med te spada tudi naš slovenski narod, ki je pripravljen do zadnjega se boriti zoper to največjo narodno, versko, kulturno in socialno nesrečo. Zato je naše ljudstvo že pred poldrugim letom samo pograbilo za orožje, da se brani. Sramotna izdaja italijanske Badoglije vojske je izdala tudi naš narod. Ni ga izdala sicer s tem, ker je odšla od nas. Z njo Slovenci nismo res nič izgubili. Pač pa nas je ta vojska izdala in izdajala, ko je onemogočala, da bi bile vsake straže slovenskega ljudstva zasledovale komuniste v njihovih skrivališčih. Izdala nas je dalje s tem, da se je že pol leta skrivaj pogajala s tistimi komunisti, zaradi katerih je taista vojska požgala stotine slovenskih domov in uničila stotine slovenskih življenj. Dalje nas je ta Badoglijeva vojska izdala, ko je hote in namerno največja orožna skladišča izročila komunističnim tolpom zoper naše ljudstvo. In končno nas je izdala s tem, da so častniki in vojniki te vojske skupaj s komunisti napadli naše fante in jih pobijali. Partizanska udarna gesla pa so se izkazala za golo laž, ko so dve leti kričali, da se bojujejo zoper okupatorja za svobodno Slovenijo, zdaj pa so se zvezali s četami istega okupatorja in se borili zoper svoje brate.

Boj zoper komuniste je torej boj za ohranitev slovenskega naroda. Je pa tudi boj za kulturo in človečanstvo.

Naj navedemo nekaj podatkov. Ko so možje jugoslovanske delegacije pred nekaj leti bili na Ruskem, so govorili tudi s preprostim ruskim delavci. Ti so pokazali otroško nevednost, kaj se po svetu godi. Povedali so, da se jim sicer slabo godi, da so slabo oblečeni, da imajo slabo hrano itd. Tak preprost mužik je dejal: »Glejte, če smo že mlako na tesnem, kako reveži morajo biti čele delavci v buržujskih deželah. Pri nas imamo delav-

sko vladno, oni reveži tam je pa nimajo.« Siromak pa ni hotel verjeti, da so na svetu države, kjer ima delavec svoj avto, kjer ima delavec svoje stanovanje, svoje hiše, po več oblek itd. To se mu je zdelo neverjetno in je zasodil, da govorijo ti zastopniki tako le zaradi propagande.

V nemških listih smo brali, da ruski ljudje tamkaj, kjer se nemške čete umaknejo, beže pred ruskimi četami, ker se boje, da jih ne bi Stalinovi vseh postrelili. Stalin namreč ne pušča živga nobenega človeka, ki je kdaj količ kaj zvedel, da se ljudem drugod bolje godi kakor v Rusiji. Ljudje v Rusiji, kjer stoji nemške čete, so se čudili, ko so jim Nemci razdelili zemljo ter jim jo

dali v last. Zdaj so vsi srečni. Da pa ne bo kdo dejal, da zaradi Nemcev tač pišemo, povemo, da je naš dolenski kmet sam imel priliko poslušati Ruso, kako je tam.

Domoljub je že poročal, da so partizani neke zajeli nekaj Rusov, ki so iz Rusije prišli na delo v nemške kraje. Tiste reveže so potem potaknili med svoje brigade ter jih gnali v boj. Teh pa nikakor ni bilo volja bojevati se za stvar teh slovenskih »tovarišev«, marveč so jo nekateri kmalu pobrisali od njih. Enega izmed teh so naši ujeli na Dolenskem, kjer je potem govoril s slovenskimi ljudmi. Kje je to bilo, tega javno ne povemo, ker danes tam še razsaja komunistični rabelj, ki bi zaradi tega brčkone takoj prijel Ruso in tistega slovenskega kmeta. Pogovor je bil takle:

Rus si ogleduje slovensko kmečko hišo in vpraša kmeta, čigava je ta hiša. Kmet pravi: »Moja.« Rus se čudi, češ da to ni mogoče, da brčkone sme le v nji prebivati, dokler mu dovolijo. Kmet mu pojasni, da je hiša njegove rodovine in da ostane njihova, razen če bi jo prodal. Temu se je dobri Rus še bolj čudil. Nato je spraševal, čigava je živina v hlevu, čigavo je žito na polju. Ko mu je kmet povedal, da je vse to njegovo, Rusovo začudenje ni poznalo meja. Vprašali se hoste, zakaj se je čudil. Zato, ker je kmet v Rusiji zgolj hlapec na nekdanji svoji zemlji. Kmetje in delavci tamkaj enako slabo žive, zato pa imajo plesalke in igralke, ki zabavajo »tovariše komisarje«, po 20.000 rubljev mesečne plače — vse pa na račun žuljev tistega delavca in kmeta, ki siromak misli, da v Rusiji vlada.

Rusija je danes dežela sužnjev. Komunizem si zdaj prizadeva, da bi ves svet postal njegov suženj. Temu namenu služi partizanstvo. In zato se za življenje in smrt borimo zoper njega.

Da je komunizem sovražnik vsake vere, zlasti katoliške, je znano. Zato se tudi kot katoličani moramo upreti vsakemu poskusu, da bi naš narod postal tako brez vere in Boga, kakor je zdaj nesrečni ruski narod. Komunizem jemlje ljudem vsako osebnostno svobodo, vsakršno imetje, jemlje mu vse človeške pravice in nazadnje še vero.

Pa recite, če to ni najhujša sužnjost, ki zdaj grozi našemu narodu. Zato gremo zoper to sramotno sužnjost v boj — za človeško, versko in slovensko narodno svobodo!

Zato morajo vsi poštteni Slovenci v Slovensko domobransko legijo!

Vojni dogodki preteklega tedna

Krajevni boji v južni Italiji

Nemško uradno poročilo od 20. t. m. govori, da so pri Salerni sovražne čete zaman napadale nemške postojanke ter nadalje prbi vzhodu sovražnik le oklevaje sledi premikom nemške vojske. Pred obalo je bil potopljen sovražni nagli čoln, v zraku pa uničenih 24 sovražnih letal. — Nemške čete so na povelje in brez motenj izrazile otok Sardinijo, kjer jih čete izdajalca Badoglija niso upale napasti. — Majhna nemška vojna ladja je drzno zasedla neko lukso ob jadranski obali ter zajela 4000 Badoglijevih vojakov z vsem štabom in poveljstvom vred.

Nemško uradno poročilo od 21. t. m. naglašja, da so pri Salernu in Potenzi bili zgolj krajevni boji in da je več sovražnih napadov bilo odbitih.

Nemško uradno poročilo od 22. t. m. sporoča, da je v južni Italiji bilo samo krajevno važno hojevanje. — V vzhodni Benetiji, Istri in Sloveniji so slovenski komunisti v družbi italijanskih komunistov in tolp, ki so prišle s Hrvaškega hoteli izrabiti Badoglijevo izdajo ter se polastiti oblasti. Nemške čete pa so zasedle najvažnejše kraje ter začele napad proti tem tolpam, ki ropajo in plenijo. — V Sredozemlju je nemško letalstvo tolklo sovražna letališča in postojanke ter uničilo na morju dva hitra čolna. — Pri Gibraltarju so nemške podmornice potopile 3 sovražne rušilce ter poškodovale 2 prevoznih ladij in uničile eno sovražno letalo. — V Tirenskem morju so ladje nemške vojske mornarice potopile parnik Badoglijeve vlade, poškodovale pa še eno prevozno ladjo ter 2 vojni ladij. — V Egejskem morju je bila uničena grška podmornica v angleški službi.

Nemško uradno poročilo od 23. t. m. naznaja, da je v južni Italiji pri kraju Contursi s protisunkom bil običen začasni sovražni vdor. Na vzhodni strani je sovražnik privedel nove čete, ki pa še niso posegle v boje.

Nemško uradno poročilo od 24. t. m. razglašja, da je sovražnik pri Salernu in Contursi z moč-

nimi silami napadel. Med tem ko boji pri Salernu še trajajo, je bil sovražnik pri Contursi v hudih bojih odbit, pri čemer je imel velike izgube.

Nemško vojno poročilo od 25. t. m., govori, da je na italijanskem bojišču tudi večeraj bilo živahno bojevanje ter da je pri Salernu bil odbit angleški napad. — Nemška letala so na Sredozemlju potopila velik prevoznik parnik ter uničila še dve drugi ladij.

Divizija »Aqui« uničena

Nemško uradno poročilo od 24. t. m. objavlja, da je na grškem otoku Kefalonija bila v množični razvrščena italijanska divizija »Aqui«, katere se po Badoglijevi izdaji Nemeem ni hotela udati, marveč je začela sovražnosti zoper nemške čete. Nato so nemška letala začela napadati, nakar so prešle v napad nemške čete, ki so zavzele pristaniško mesto Argostoli. Razen 4000 mož te divizije, ki so se še pravočasno udali in odložili orožje, je bila vsa druga divizija s štabom vred uničena.

12 sovražnih rušilcev potopljenih

Nemško uradno poročilo od 24. t. m. se glasi, da so nemške podmornice v severnem delu Atlantskega morja napadle velik sovražni konvoj, ki je plul v Ameriko. Ta konvoj so na zunanji strani varovali rušilci. Podmornice so napadle prav te rušilce ter v večdnevni bojih potopile 12 rušilcev, 3 pa torpedirale, da so brčkone tudi potopljene. Boj je prekinila gosta megla. Tudi iz konvoja je bilo potopljenih 9 ladij s 45.000 tonami, 2 drugi ladij pa sta bili še torpedirani.

Rusi so neuspešno poskušali predreti

Nemško uradno poročilo od 20. t. m. govori, da je sovražnik od Smolenska do Azovskega morja silno napadal, da pa so te napade nemške

Kaj je NOVEGA

d Ziljske žetve so na dobrem glasu. V Smolniku je bil te dni uradno obelodan vsem žrnem za plemo. Iz vseh krajev Ziljske doline so kmetje privedli lepe kobilje z žetev. Bilo je vsega skupaj nad 400 glav. Žetev so bila obelodana. To je bila preproščena sila gospodarske zmogljivosti ziljskih kmetov. Prišli so kmetijski strokovnjaki iz različnih nemških okrožij. Prodaja se je naglo razvijala. Pravi hitri je bilo prodajati 240 žetev po razmeroma visokih cenah. Od teh jih je bilo 240 iz smolnškega okrožja. Drugi na Koroško, kakor tudi na Zgornje in Nižnje Avstrijo, na Dunaj in v sudske kraje.

d Obirne gibanje v Gorici. Na novo so bile vpisane v Gorici in pokrajini pokrajini naslednje nove pravice: Henrik Toros, prodaja lesa na delu v Ajdovščini; Karol Kovarčič, trgovina s sadjem v Gorici; Andrej Klincov, mehanična delavnica v Tolminu; Antonija Gorjanc, postilna v Gorici; in Amalija Urđič, prodaja sadja v Gorici.

d Zaradi izredno ugodnega vremena, ki je 25. julija sledilo tudi več tednov, so okolišne jablane na novo vzrastle. Tudi trta je vzrastle tam, kjer je tola močno pobila.

d Mnogi govarji so se veselili dobe jesenskih pob. Toda stalno suho vreme za rast raznih pob ni bilo ugodno. Zato so govarji z veseljem podprali dober preletski ponedeljek.

d Mehki in trdi sir se prodajata v Ljubljani. Ljubljani na živilsko karto 800 in sicer po 50 gramov na osebo. Za podeželje sir ne pride v poštev.

d Na ulici je umrl. 44letni Anton Sinkovec iz Ljubljane je prišel po opravih v Gorico. Ko je prešel Travnik, se je zgrudil na tla in obelodan marje.

d Krka je ob zadnjem deževju zelo narasla in poplavlja skoraj vse kraje ob svojem toku od Dol. Strane, tam okrog Novega mesta. Bele cerkve, stiši pa ravno od Mošče vasi do Kostanjevca. Ajda je uničena, v mnogih krajih pa tudi koruzna. — Nemška vojska vraga v vsej krški dolini ted in mir, ljudstvo pa je prišlo v rednim delom.

d Za tiste Ljubljane, ki imajo razpoložljiva stanovanja. Vse družine, ki so imele na stanovanju lastnike italijanske vojske, se porivajo. Da obdržijo na razpolago sebe in stanovanja, ki so ostala prazna. Prijavijo jih naj pisмено ali

bele povsod odbile ali prestregle. Nemški protinapadi so uničili mnogo sovražnih skupin.

Nemško uradno poročilo od 21. t. m. pripoveduje, da so tudi sferaj nemške čete od Smolenske do morja bile v hudih obrambnih bojih. V katerih je samo ena skupina nemških čet uničila 76 sovražnih tankov izmed 100, kolikor jih je bila ta uničena napadajoča sovražna skupina.

Nemško uradno poročilo od 22. t. m. omenja, da je sovražnik napadel pri Poltavi in Smolensku, da pa so njegovi močni napadi bili prestraženi. V Lučnem morju je 38 sovražnih letal napadle neki nemški konvoj, pri čemer so nemški letal zbil 21 napadajočih sovražnih letal.

Nemško uradno poročilo od 23. t. m. oznanja, da vzhodnim napadom nemška odmišalna gibanja v redu potekajo. Ko je mesto Poltava bilo uničeno, so ga nemške čete izpraznile, pri čemer se razvijajo hudi boji. Pri Smolensku so spodleteli vsi sovražni predorni poskusi.

Nemško uradno poročilo od 24. t. m. pripoveduje, da se na južnem in srednjem delu bojišča boji z nezmanjšano silo nadaljujejo. Na Kubanjskem in vzhodno od Melitopolja so bili sovražni poskusi prekrizani kakor so bili na več krajih prekrizani sovražni poskusi, da bi prešli srednji Dnjeper. Severno Zaporozja je bilo uničenih več sovjetskih polkov, ki so predili.

Na Kubanju so Rusi ves dan brezuspešno napadali. Severno od Azovskega morja so nemške čete prešle v napad ter zjele mnogo plena in ujetnikov. Ob srednjem Dnjepru je sovražnik zmanj napadal ter izgubil mnogo tankov. Zahodno od Učena in južno od Smolenske so hudi obrambni boji, ki še trajajo. — Mesti Poslavij in Smolenski so Nemci neovirano izpraznili, ko so poprej docela razdejali vse za vojskovanje važne naprave. — Južno od Ladotkega jezera so nemške divizije prešle v napad in dosegle ukazane cilje.

ustrešno na Mestnem magistratu v treh dneh s točnim nastopom in z uveljavitvijo razpoložljivosti prostora.

d Za izrednega občinskega komisarja na Brezovici pri Ljubljani je imenovan Alojzij Novak.

d Pri izjuma na vzhodnem bojišču je padel oddelekovni vodja SS in poveljnik oklopnih oddelkov Kurt Eggers. Pokojnik je bil znan kot pesnik vojnih pesni.

d Odloke pristojnih oblasti je priobčilo dnevo časopisje pod sledečimi naslovi: Dopolnitve k naredbi št. dne 15. 9. 1943. Odgovarjanje radijskih sprejemnikov. Razglas (Vai zakoni in urede, izdani od italijanskih oblasti ostajajo v veljavi, tudi uredba o civilni mobilizaciji).

d Najodnohejsa nemška sola. Te dni so razročili svojo nametu nasododnohejsa nemška sola v Ljubljani. Nova sola najodnohejsa ustreza pradenim in vzgojnim zahtevam. Dvorana in hodniki so okrašeni s podobami padli junakov. Poleg solskih sob imajo dečki prostorno delavnico, dečki pa kuhinjo. Grodne in telovadnice je pogrejevalje. Dvornišni učilnici odlikovane snage in svetloba.

d Stajerska planinska eva. Stajerske planinske ovce imajo povprečno 1,67 kg volne, vendar se pri posameznih koštrunih dosegli celo nad 3 kilogramov. Jagnjet je od leta do leta več in tudi teža narasla. Posamezne ovce so dosegle 66, da celo 69 kg. Uspehi kažejo, da je Stajerska planinska ovca zelo sposobna za plemo.

d Primorsko-goriške nepe. 42 letni vrtnar Viktor Štamperle iz Sežane se je pri padcu s kolena potolkel po hrbtu. — Levon in desno nogo si je poškodoval med delom 30 letni delavec Nazarij Bera iz Trsta. — 39 letna kmetica Marija Petelin iz Pliskovca na Erasu si je pri poljskem delu zlomila levo nogo.

d Podeželske nesreče. Na Rudniku se je 41 letni delavec Anton Mušič vsesal v desno nogo. V Smarju pri Ljubljani se je zbil velik loner kroja na 42 letnega delavca Jožeta Princa. Primer je bil hudo poparjen po levem delu glave, tako da je moral zaradi hudih opeklin iskati zdravniško pomoč v ljubljanski bolnišnici.

d Še nekaj nesreč. Pri padcu so si zlomili levico: mali Dušan Thaler v Vrhniki, 8 letna Sonja Šloser in 14 letni dijak Ivan Gulta iz Ljubljane. — 76 letna Frančiška Škarab iz Črne vasi je podrla krava in si je Škaraba zlomila desno nogo.

Vsem cenjenim naročnikom!

Lansko leto mnogim naročnikom našega časopisa nismo mogli več postreči s prečepim vsakoletnim »Slovenčevim koledarjem«, ker se nanj niso pravočasno naročili. Lastništvo pa ni moglo tiskati te lepe knjige na zaloga, ker je tvegalo, da bi preveč ostalo. Tudi letos je že črt, da si vsak zagotovi to lepo knjigo, ker bo sicer prepozno. Naročila bomo mogli sprejemati le do 31. oktobra, kasnejšim naročnikom prejema ne moremo zagotoviti.

Ko plačujete naročnino listu po polainici, prav lahko na zadnji strani polainice naročite tudi »Slovenčev koledar«, ki bo stal za naročnika 25 lir, za vse druge pa 40 lir. Kjer pobirajo naročnike inkasante, naročite koledar kar pri njih. Plačali ga boste, ko ga boste prejeli.

Mislimo, da si je »Slovenčev koledar« že pridobil tako dober glas, da nam ni potrebno razlagati njegove vsebine, kajti prepričani smo, da bo po skrbnem trudu in delu, ki ga vlagajo njegovi uredniki za njegovo ustvaritev, vsem prav zelo všeč.

Ne odlašajte torej, ampak takoj naročite to lepo knjigo!

NOVI GROBOVI

V St. Jerneju so te dni pokopali: učitelj Kovačič, Jančevičeva gospodinja, njegovo ženo in sina karta ter tri Jankovičeve in Godino iz Dolnje Stare vasi. — V Kostanjevici je umrl elektromonter Lampe Viki. — V Podcerkvi, v župniji Stari trg pri Raketu je zapustil ta svet 38 letni Ludvik Kržič sin starotškega župana. — V Ljubljani so umrli: vdova po finančnem nadzorniku Ivana Zelindek, dijak 8. gimnazije iz Novega mesta Marinko Drago, Turkiš Franc, učitelj na Vižu Franc Starman, upokojenka tobačne tovarne Frančiška Podlesnik rojena Armič, učenka 1. razr. urušilinske kole Nevenka Mikulč, akademik Joško Rus, Silva Zebra, posestnica Frančiška Marinkič in Nežka Rozman. Naj počiva v miru! Preostale tolaži Bog!

† Dr. Anton Breceelj

V sredo 22. septembra popoldne je na svojem domu v Ljubljani izdihnil zdravnik dr. Anton Breceelj.

Rajni je bil doma v Zaprutju pri Vipavi, ki jih je obiskal vsi pet tednov dni. Kolikor je deloval od 1. 1908 naprej na Avstrijskem, kjer je v prvi svetli stoletja kot katoliški starešina sododna s drugimi pri katoliški narodni organizaciji v Annu Krekovih krščansko-socialnih smerne in Nemških katoliških naob. Po svetovni vojni je bil od 1. 1920 zaslužni zdravnik v Ljubljani. L. 1938 je bil dr. Breceelj tudi poverjenik na zdravstvo v prvi narodni vladi. Daje je bil nametnik izrednega oddelka ter oblatni odbor.

Že zgodaj je dr. Breceelj prišel za para. Enake prejšnjega stoletja je pisal o darvinizmu. V pet letih po svetovni vojni pa o zdravstvenih razmerah v Sloveniji. Z velikim število poljudne pisanih člankov v revijah in časopisih je obravnaval posamezna zdravstvena vprašanja. — Pisal je pod svojim imenom in tudi pod psevdonimom Bogdan Ezak. Dolgo vrsto let je pisal tudi v »Slovenec« zdravniško posvetovalnico, za Mohorjevo družbo pa je napisal dve znanstveni knjigi. »Ob viru življenja« ter »Črna in bela življenja«. Več let je tudi predaval v radiu pri zdravstvenih urah. Rajni je bil veren katoliški zdravnik. Bog mu daj večni mir! Preostale naše iskrene sočutje!

† Dejan Suvajdžič

Suvajdžič Dejan se je rodil 27. avgusta 1906 v Subotici, kjer je končal tudi gimnazijo, nato je pa absolvoval vojno akademijo v Belggradu ter postal častnik.

Slutni Dejan je bil veskrat hraber borec za slovenski narod. Sloveniji se je dal z dušo in telesom na razpolago, večkrat je tvegval svoje življenje za obrambo naše domovine pri organiziranju čet proti komunistom. Na dan umrlega svojega tasta za predsednika slovenske pokrajine, se je smelno posrežil na službeni poti, ko je nadzoroval straže svojih fantov. Iz vojniških slovenskih domobrancev v kraljevski vojski se je pripeljal, sedeč na zadnjem sedežu motornega kolosa, razvrgel po Zoisovi cesti, tedaj je po obliki Zoisove in Enonske ceste pri motorniku pridružil težak zaslužni tovorni avtomobil s težko prikolico. Vozni je v svojo hitro zvel motorno kolo v osterm loku in sredobezna sila je vrgla stolnika Dejana s sedeža, da je priletel v glavo ob prikolico avtomobila. Obelodan je z zvezno rano na senčih in s polomljenimi rebri ter v 10 minutah izdihnil svoje junško dušo.

Za nesrečo je njegov tast, general Rupnik, zvedel tik pred umršenjem ter po svojem povodu novinarjem takoj sporočil pretresljive novice s herojske izjavo, da vsa njegova družina čini Dejanovo smrt za prvo žrtv na oltar slovenske domovine ob velikem zgodovinskem dogodku. Iz zemlje, polkropilene s srčno krijo junaka, naj zraste Slovencev lepša in sončnejša bodočnost.

† Dr. Ivo Benkovič

Dne 28. septembra 1943, je umrl po dolgi bolezni dr. Ivo Benkovič. Bil je znana osebnost v pravniških, političnih in zlasti gospodarskih krogih pri nas in tudi preko naše oče domovine.

Odvetništvo je najprej v Brečilih (1905), v Celju (1910) in od 1918 v Ljubljani, kjer je skod dolgo vrsto let zastopal poljaki v upravnem svetu Trboveljske premožekopne družbe. V državnem zboru je zastopal okraj Brečile od leta 1907 do 1. 1918, ko je zapustil politično tovarstvo se posvetil gospodarstvu in svojemu poklicu, kjer je postavil svojega moža. — Naj počiva v miru!

Robinzonove ZGODBE

7

Kapitan mi je vse ginjen stisnil oko in dejal:

„Prisegam vam.“

Med potovanjem sem pripravil Ksurijsko dekla, da je kapitan ubogal in ga vzbujal. Zato ob ločitvi nisem imel nikakih težav. Poklical sem dekla k sebi in mu dal nekaj naukov o spoštovanju, pokorščini in o pokorščini predstojnikom, kakor da bi bil njegov oče. Ko sem ga učil, sem še bolj živo čutil svojo krivdo. A prav zato sem ga še bolj vneto verjel, da bi nekoč postal vzoren človek. Imel sem to za svojo dolžnost.

Potovanje je bilo zelo srečno in po 22 dneh smo dospeli v pristanišče Todos los Santos. Komaj sem stopil na suho, sem se iz vsega srca zahvalil božji Previdnosti, da me je rešila suženjstva, smrti in vseh drugih nevarnosti.

Kaj naj storim zdaj? To vprašanje je v vsej strahotnosti vstalo pred menoj.

Sladkorni nasadi v Braziliji.

Nikdar ne bom pozabil kapitanove velikodušnosti. Ne samo, da ni hotel plačila za pot, ampak mi je še pkršal za levjo kožo 40 zlatnikov, za leopardovo 20 zlatnikov in še nekaj denarja za druge malenkosti, ki sem se jih hotel iznebiti.

Imel sem skoraj 200 zlatnikov, ki sem jih skušal dobro uporabiti. Tudi v tem mi je pomagal dobi kapitan. Poslal me je k nekemu svojemu prijatelju, ki je imel velike sladkorne nasade.

Ko sem se nekoliko seznanil s tem poslom in spoznal, da je zelo dobičkonosen, sem zaprosil za brazilsko državljanstvo, da bi se mogel tudi sam posvetiti temu delu. Pisal sem v London, da bi dobil ostali svoj denar, ki sem ga zaupal kapitanovi vdovi.

Ko sem dobil državljanstvo, sem z denarijem, ki sem ga imel in s tistim, ki sem ga še pričakoval, kupil velik kos zemljišča in začel urediti svoje načrte. Imel sem srečo, da sem se seznanil s nekom, ki je prišel iz Lizbone, ki pa je bil po rodu Anglež in ki je kupil prav takrat zemljišče poleg mojega. Tudi on je nameraval začeti gojiti sladkorni trs. Kmalu sva postala prijatelja in pomagala drug drugemu pri delu.

Dve leti je najino življenje bilo zelo težko, ker nista imela denarja, da bi si najela delovnih moči in sva morala vse delo opravljati sama. Tretje leto pa je bilo že bolje. Nasadila sva tobak in začela pripravljati sladkorne nasade. Vendar pa sva bila še vedno sama za delo. Kolikokrat sem se tedaj spomnil dobrega Ksurijskega Koliko bi mi lahko pomagal!

Ob deževnih dnevih, ko nisem imel dela na prostem, me je prevzela silna otožnost ob misli, da bi to delo lahko opravljal tudi doma, ne da bi mi bilo treba tako razalostiti svoje starše, ne da bi bil izpostavljen tolikim ne-

varnostim in neugodnostim. Ne bi bil prepuščen samemu sebi, kar me je navdajalo s toliko žalostjo.

„Moja krivda, moja krivda!... Dobil sem zaslužen kazni!... Ob teh besedah sem zajokal kakor otrok.“

Moj posel pa se je začel obračati na bolje, ko je nekoč prišel k meni moj prijatelj kapitan, ki je ostal dolgo časa v Braziliji zaradi opravkov. Povedal mi je, da se je prišel posloviti, ker odhaja v Evropo. Izbral sem priliko in mu zopet omenil denar, ki sem ga pustil v Londonu. Kapitan pa mi je dejal:

„Gospod Anglež, tako me je namreč imenoval, „Gospod Anglež, napišite mi pooblastilo za tisto vdovo, da mi izroči denar. Mislim, da bi bilo najbolje kupiti blago, ki ga tukaj najlaže prodaste in ki vam ga bom prinesel, vsaj tako upam, ob prvi priliki. Ker pa človek ni nikoli gotov, da bo njegovo delo uspelo in ne ve, kje ga čaka nesreča, mislim, da bi bilo prav, da bi porabil samo polovico vašega denarja za nakup blaga. Drugo pa prihranimo za pozneje. Vam je prav tako?“

Boljšega nasveta mi ni mogel dati. Napisal sem torej dolgo pismo dobri vdovi, v katerem sem ji pripovedoval o svojih neizgovornostih. Prosil sem jo, naj sporoči mojim staršem, da sem zdrav in da jih lepo pozdravljam. Prosil sem jo tudi, naj mi kaj sporoči o njih in o sebi. Izročil sem kapitanu pismo in pooblastilo, on pa me je pristržno objel in poljubil, kakor bi bil njegov sin. Bil sem ginjen od solz. Ko sem pred leti odhajal od doma, nisem potolčil niti ene solze. Kako trpljenje človeku omehuje srce!

Kapitan je vse lepo uredil, kakor je obljubil... Iz Lizbone je naročil svojemu zaupniku v Londonu naj dvigne denar in kupi blaga za sto funtov. Ostalih sto funtov in blago je ta nato poslal v Lizbono.

Nekaj mesecev pozneje je dobi kapitan že dospel v Brazilijo s tovarom in denarijem. Kdo more popisati moje veselje in mojo ginjenost? Toda ni mi prinesel samo blaga in denarja, ampak tudi dolgo pismo od dobre vdove in ljubeče materino pismo. Kolikokrat sem ga prebral in nemočil s solzami! Moj Bog, samo ti veš, kako zelo sem hrepenel po tem, da bi mogel pohiteti k njej in jo potolažiti... Žal pa tega nisem mogel več. Bil sem tako rekoč priračen na svojo zemljo.

Kapitan mi je prinesel, ne da bi se sam prej spomnil na to, mizersko in drugo orodje, ki mi je bilo potrebno v novem položaju. Ne samo to. Storil je zame še več. Privredel mi je mladega in čvrstega delavca.

Zelo sem se razveselil, ko mi je kapitan povedal, da mu je podarila vdova kot nagrado za skrb, ki mi jo je posvečal, krassen prstan, ki se mu je zelo lepo podajal.

Ni mi bilo težko prodati blago, ki mi ga je prinesel, kajti znal je odlično izbrati. Z denarijem, ki sem ga izkupil, sem si kupil črnega suznja in najel še enega belca, tako da sem imel zdaj šest rok, ki so mi pomagale pri delu.

Delo mi je uspevalo. Leto pozneje sem spravil na trg celih petsto sto-

tov tobaka. Toda, žal, je uspeh nimalokrat poguba za človeka. Kadar ljudje začnejo hlepiti po bogastvu, postanejo kakor pijanci, ki so vedno bolj žejni, čim več pijejo. Žeja jih muči toliko časa, dokler pijače ne podležejo. Prav tako se je zgodilo z menoj. Ker sem preveč hrepenel po bogastvu, so me doletele nove nesreče; začel sem v revščino in večkrat gledal smrti v obraz.

Priprava ladje za trgovino s črnci.

Dejal sem, da trpljenje človeku omehuje srce. Res je tako. Res pa je tudi nasprotno, da namreč sreča in bogastvo nimalokrat naredita srce trdo in hudobno. Ko sem bil ubog, mi vest ni dopuščala, da bi prodal Ksurijsko. Zdaj pa, ko sem obogatel, sem postal trgovec s črnimi sužnji. Res je, da so se tukaj vsi pečali s to kupčijo, samo da so kaj zaslužili. To pa nikakor ni bilo opravčilo zame. Saj me je moja dobra mati učila, da smo vsi otroci enega Očeta, da smo si vsi enaki in vsi bratje. Bilo je torej sramotno, da sem smatral kakor drugi, telo in dušo svojega bližnjega, čeprav zamorca, kot navadno blago.

Toda bil sem bogat! Moje srce je postalo kamenito. Poslušajte mojo zgodbo in moje priznanje, a nikar me ne preklinjajte, kajti bil sem strašno kaznovan za svoj greh...

Že več let sem živel v Braziliji in sem se naučil portugalskega jezika. Seznanil sem se tudi z mnogimi posetniki, kakor tudi z več trgovci iz San Salvadorja, kjer je bilo pristanišče. Pripovedoval sem jim o svojih potovanjih v Gvinejo in o tem, da bi bilo mogoče tam dobro zaslužiti s trgovino.

„Nikakor pa ni dovolj, da bi trgovali z igračkami,“ sem prietaval, „kakor z zrcalci, iglami, sekirami, noži in podobno drobnarijo, za katero dobiš samo ščepce zlatega prahu, slovnov okel ali pest dišav... Treba bi bilo kaj drugega. Kdor hoče mnogo zaslužiti, se mora lotiti trgovine s črnimi sužnji, ki jih je mogoče dobiti tam za mal denar.“

Še nadalje sem pripovedoval o tem in povečeval trgovino s sužnji. Če zdaj pomislim na to, se mi zdi, da bi bilo bolje, da bi si bil tedaj odgriznil jezik in ga dal psu, kakor da sem govoril tako. Posledice mojih besed so bile strašne in morda trajajo še danes... Tudi mojega prokletstva še ni konec.

Tisti večer so me vsi poslušali z velikim zanimanjem. Naslednjega dne pa so prišli trije moji poslušalci in mi dejali, da so ponóči razmišljali o tem, kar sem jim pripovedoval. Povedali so mi, da bodo pripravili ladjo, ki naj bi odplule v Gvinejo in od tod privredila nekaj sužnjev, ki bi jih uporabili v naših nasadih. Predlagali so mi, da bi se vkrcal na to ladjo kot njihov trgovski zastopnik, oni pa so pripravljali deliti z menoj dobiček.

Trgovina s sužnji je bila prepovedana le na videz. V Braziliji je bilo dovoljeno trgovati s tem blagom, le da je trgovec imel kraljevo dovoljenje. Ker so se s to trgovino ukvarjali sa-

mo nekateri, jim je bila dana možnost, da so silno obogateli.

Žal nisem bil tako odločen, da bi odklonil podli predlog trgovcev s sužnji. Pristal sem in stopil v njihovo družbo, pod pogojem, da bodo v moji odsotnosti pazili na moje nasade.

Napisali smo pogodbo o vsem. Sem sem tudi sestavil oporoko, kajti čeprav se mi je nudila prilika, da precej zaslužim, sem se vendar izpostavljati veliki nevarnosti. Res bi bilo bolje, da bi na tem potovanju končal svoje življenje in tako plačal vso krivdo in zbrisal sramoto z zemlje.

1. septembra 1. 1659, sem se vkrcal na usodno ladjo. Bila je to ista ladja, s katero sem pred osmimi leti odšel od doma. Nisem praznoveren in tudi takrat nisem bil, kajti v tem primeru bi bil odložil potovanje za nekaj dni. Kljub temu pa moram priznati, da so nekatere slučajnosti včasih zelo pomembne.

Ladja je bila stodvajset-tonska, imela je šest topov in na njej je bilo 14 mornarjev poleg mene, kapitana in njegovega služabnika. Tovor mi bil velik; vzeli smo s seboj le malovredno drobnarijo, ki smo jo nameravali prodati zamorcem.

Še isti dan smo razvili jadra ter krenili proti severozahodu ob obali. Pluli smo po poti, koder so navadno plule vse ladje. Šele bolj proti severu bi morali kreniti na vzhod, proti Afriki. V času, ko smo pluli ob obali, smo imeli zelo lepo vrem, čeprav je bilo silno vroče, ker smo se bližali ravniki. Blizu Rta sv. Avgušta smo zapluli na odprto morje in kmalu zgubili zemljo izpred oči. Pluli smo v smeri proti severovzhodu in po dvanajstih dneh smo dosegli ravniki. Ko smo prišli preko ravnika, je moštvo, kakor je to v navadi, začelo proslavljati ta prehod s plesom, petjem, godbo in poplavanjem. Veseljačenje je trajalo preko polnoči, dokler niso vsi pijani in omamljeni ležali po krovu.

Vihar.

Dospeli smo do 722 severne širine, ko nas je nenadoma presenetil strašen vihar. Prihajal je z jugovzhoda in nadaljeval potem od severovzhoda s toliko silo, da nam dvanajst dni ni preostalo drugega, kakor da smo se pustili nositi valovom kamor koli. Zdelo se nam je, da smo zgubljeni in čakali smo od trenutka do trenutka, kdaj se pogreznemo.

Poleg tega se je v teh strašnih dneh lotila zločesta mrzlica mnogih izmed nas. Eden mornarjev je umrl. Drug mornar in kapitanov služabnik pa sta po nesreči bila na krovu, kjer ju je presenetil orjaški val in ju potegnil v morje s seboj v globino, kjer sta utonila.

Ko se je dvanajsti dan vihar nekoč nekoliko polegel, je kapitan skušal ugotoviti, kje smo. Bili smo na 11° severne širine in 22° dolžine zahodno od Rta sv. Avgušta. Bili smo torej na severu od Brazilije in kapitan se je posvetoval z menoj, kaj naj storimo, ker je bila ladja precej poškodovana. Po njegovem mnenju bi bilo najbolje, da se vrnemo Jaz pa s tem nisem soglašal. Ko smo opazovali obalo, smo ugotovili, da v bližini ni bilo nikjer primerne mesta, kjer bi lahko pristali. Morali smo pluti proti Karabskim otokom. Odločili smo se, da odplujemo proti tem otokom, ki bi jih dosegli v štirinajstih dneh. Ostali pa smo morali na odprtem morju, da bi nas morski tok v Mehiskem zalivu ne potegnil z seboj. Zaradi obupnega stanja, v katerem je bilo moštvo in ladja, nismo mogli niti an'ati o tem, da bi krenili proti afriški obali.

(Dalje prihodnjik.)

BIJSK OB BIJI POD ALTAJEM

Palača pravoslavnega škofa v Bisku med prvo svetovno vojno

Пароходная пристань.
Landungsplatz der Dampfer.

Екатери.
Bisk.

Rečno pristanišče v Bisku; nekaj kilometrov severno od mesta se reka Bija združi z reko Satum, ki nato tvori veletok Ob

Pogled na najnovejši mestni del Biska; v ospredju trgovska hiša Novostrujevih, kjer so bile kupljene slike, v ozadju veliko trgovsko poslopje Firzono.

Pravoslavno spetišče Marijinega vnebovzeta v Bisku pred boljševiško dobo

Sibirska dečka v boju z glavnimi ušmi

Pogled na sibirsko mesto Bisk ob reki Biji

U. Mioni — V. Lovšin

Zgodovinski roman
iz časov sv. Pavla

RAHELA

»Boje se, da Pavlovo oznanjevanje uničuje Postavo.«

»Menda ne bodo nalagali poganskim spreobrnjenecem izpolnjevanje Postave, ker bi mnoge odvračali od zveličanja; če je za nas, ki smo od rojstva judje, težko izpolnjevati Postavo, kako naj jo nalagamo nevernikom?« vpraša Pavlin.

»Sveti Duh je govoril. Pogani, ki se spreobrnejo, se niso dolžni držati Postave; pa mnogi, posebno spreobrnjeni farizeji nočejo tega razumeti. Biti moramo zelo potrpežljivi, da ne bomo dali povoda za pohujšanje,« vzdihne Jakob.

Mladenica nista odgovorila iz spoštovanja, ki sta ga imela do Zveličarjevega bratranca, ki je bil pravičen, svet in pobožen mož.

Jakob nadaljuje:

»Pavel bo stanoval s svojimi spremljevalci pri našem bratu Mnazonu.«

»Zakaj ne pri meni?« vpraša Natanael.

»Pri meni, pri meni!« ugovarja Pavlin.

»Pri Mnazonu bo manj zgledevanja. Prosim vaju, opozarjajta ga, naj bo kar moč skrit in ne hodi veliko ven. Pazita nanj. Romarjev je veliko in fanatizem se prav lahko razplamti te dni. Nič strahu... Vama samo tako priporočam,« prosí škof oba mladeniča, ki se postavljata.

Odšla sta vesela, da bosta videla strica, ki sta ga tako ljubila; zato se nista menila za Jakobov strah. Medtem pa je v Jeruzalemu vrela. Toda Pavel je bil že v drugačnih okoliščinah in Jezus ga je vedno varoval; pa ga bo varoval tudi zdaj.

Ko se je Natanael vrnil domov, mu je izročila mati pisemce.

»Stara Sara ga je prinesla.«

»Od nje je,« vzkligne Natanael, ga razgrne, bere in prebledi.

»Slabe novice?«

»Ananija jo hoče dati za ženo staremu Izmaelu, Fabijenemu sinu.«

»Izmael je že dedel! pripomni presenečena mati.«

»Nikoli ne bom dovolil, da vzame ona tega starca!« ugovarja mladenič, z očmi, polnimi nevolje.

»Natanael...« ga opomni mati, hoteč ga pomiriti.

»Nikoli!« ponovi.

»Poslušaj...«

Sin ji ne pusti nadaljevati.

»Nikoli, več!« zakriči v veliki razburjenosti.

»Pomiri se, Natanael,« ga prosi mati. »Ti mi povzročaš več žalosti kot Pavlin, ko je bil on zaljubljen v hčerko duhovnika levita.«

»Pa jo je potem vzel za ženo.«

»Da, ker se je spreobrnila cela družina. Prosimo, da Bog omehča Ananijevo srce.«

»Ta stari lisjak se ne bo spreobrnil vekomaj.«

»Kdo si ti, ki si drzneš osporavati moč, ki nas je prišla odrešiti? Isti Jezus, ki je spreobrnil strica in napravil iz velikega sovražnika najbolj gorečega apostola, ne bi znal omehčati Ananijevega srca?« ga zavrne mati.

»In ako mu Bog ne bo omehčal srca? Ako bo hotel hčer prisiliti k poroki?« odvrne mladenič.

Zena je umolknila. Kaj naj še reče sinu? Smilil se ji je on in njegova ljubezen; toda Ananija je bil oče ter so Postava in običaji dovoljevali staršem neomejeno oblast nad otroki. Ali naj ona še čuva sina proti vsemogočnemu duhovniku, prvi oblasti nad ljudstvom?

»Ti molčiš, mati, Rahela ti je draga. Ali se ti ne zdi vredna, da vstopi v našo rodovino?« nadaljuje mladenič.

»Želim in prosim milosti spreobrnjenja,« odgovori mati izmikaajoče se.

»Rahela véruje. Ali misliš, da ni vredna, da postane tvoja hči.«

»Ti je nisi vredna.«

»Ali si moreš misliti mučnejšo usodo od te, ki jo čaka poleg starega Izmaela?«

»Zal mi je njene usode, pa ne moremo preprečiti.«

»Jaz ne bom nikoli dopustil: si razumela, mati, nikoli!« vzkligne Natanael in v očeh mu žari neukročena odločnost

»Kako se boš uprl očetu, kateremu daje Postava pravico razpolagati z roko svoje hčerke?«

»Ali naj postane Rahela nesrečna?«

»Ne moremo ji pomagati. Ona končno ne bo ne prva ne zadnja deklica, ki trpi. Nikoli nisem rada videla te tvoje ljubezni. Tolikrat sem ti rekla, da je brezupno, in ti svetovala, da se odrečeš deklici, pa me nisi hotel poslušati. Vidiš, kaj si dosegel,« reče mati očitajoče.

»Nisem te ubogal, ker ljubim Rahelo bolj od svojega življenja.«

Stara krščena hebrejka položi svojo malo suhljato desnico na sinovo glavo in, rahlo mu božajoč temne lase, vzdihne:

»Ubogi Natanael!«

A on ne čuti sladke materinske ljubezni in razburjen, kakor je bil, vzkligne:

»Hločem biti srečen!«

»Kaj boš storil?« vpraša starka.

»Še nočoj bom stopil k Ananiju, da ga zaprosim hčerine roke.«

»Počakai, da boš prej govoril z njo in ne pojdi prej, da te ne zapodi. Ananija ne bo nikoli dal hčere kristjani, Pavlovemu nečaku; toliko manj zdaj, ker jo hoče zaročiti z drugim.«

»Bomo videli!« zakriči mladenič drzno.

»Kaj boš storil, ako te on zapodi iz hiše? Se boš mar uprl? Vreči te bo dal po služabnikih iz hiše.«

»Pritožil se bom...«

»Komu? Proti velikemu duhovniku?«

»Sel bom k Liziji...«

»Kaj še? Ali bi si drznil naznaniti velikega duhovnika svojega ljudstva rimskim oblastnikom?« plane žena. »Ali ga bo mogel Lizija prisiliti dati hčer mladeniču, ki mu ni po volji?«

»Naj se Ananija pazi!« besno grozi Natanael.

»Ali bi si drznil položiti roko na Svetega Gospodovega? Ne veš, da na ta način izgubiš nevesto in življenje in povzročiš upor proti kristjanom; umrl bi v grehu, povzročil pogubo svojih bratov in ne bi imel nobene koristi od deklice, ki bi v tem primeru padla v roke Izmaelu?«

»Kaj naj tedaj storim, mati?« vzkligne Natanael že skoraj ohupano.

»Govori najprej z njo. Potem pa, preden se odločiš za kaj, se posvetuj s kom, ki ti lahko pomaga...«

»Vprašal bom strica Pavla.«

»Pavla?« pravi potrta žena.

»Jutri pride.«

»In ti mi šele zdaj to poveš?« ga pokara mati.

»To sem izvedel iz Jakobovih ust; Rahelino pismo me je zmotilo, da ti nisem takoj povedal vesele novice.«

»Zares vesele. Že kakih deset let nisem videla svojega brata; od tedaj, ko je bil prišel, da odloči s Petrom, Jakobom in Janezom, katera bremena naj se nalagajo poganskim spreobrnjenecem. Bog ga pošilja tudi zate. Govori z Rahelo in potem vprašaj Pavla ter se drži njegove sodbe.«

»Ubogal ga bom samo, ako mi bo svetoval, naj se ne vdam in ugrabim Rahelo s silo iz očetovih rok.«

»Ubogaj ga v vsakem primeru.«

»Preveč ljubim Rahelo. Nihče me ne more prisiliti, da se ji odrečem. Ona ne bo Izmaelova, četudi me stane življenje!« vzkligne mladenič.

»Ali si zares blazen?« vzkligne mati; toda v srcu ga ni popolnoma obsojala, ker je dobro razumela, da ima prav, ko brani ljubljeno deklico.

»Miruj do jutri. Noč je dobra svetovalka. In moli mnogo, mnogo.«

Pavlin je bil zelo začuden, ko je drugo jutro na vse zgodaj dobil bratov obisk.

Pavlin je stanoval zelo skromno v dolnjem delu Jeruzalema. Ni bil tako ubog kakor drugi kristjani. Zena je podedovala od staršev precejšnjo doto, ker njena družina, ki se je že pozno spreobrnila k pravi veri, ni bila vsega prodala, po Jakobovem nasvetu, in dala revežem, kakor so to storili v prvi Cerki. Apostol je imel zadosti revnih družin, ki so živele od miloščine. Zato ni hotel povečati števila in je svetoval premožnejšim, ki so se spreobračali, naj

obdrže vsaj del svojega imetja in dajo samo odvečno revežem. Družba je razumela, da je nekaj drugega nasvet in nekaj drugega zapoved.

»Ubogi Natanael!« vzkligne sočutno Pavlin, ko mu je bil brat povedal, kaj se mu je prišlo.

»Tudi mama sočustvuje; toda kaj mi pomaga vaše sočutje? Pomagajte mi rajši!« vzkligne potrta Natanael.

»Kadar se ne znam odločiti, se zatečem k svoji ženi in rečem ti, da njen nasvet več velja kot sto modrijanov. Nikoli ne bi pogršili, ako bi se ravnali po nasvetu žena,« pripomni Pavlin z nasmehom.

»Zato nam je Adam, ki je poslušal nasvet svoje žene, zapustil breme, ki ga čutimo,« mrmra Natanael.

Pavlin ne odgovori na to opazko, marveč zakliče:

»Abigajla!«

»Tako! pridem,« odgovori ženski glas. V sedni sobi se zasliši krik otroških grl, ki kličejo: mama, mama! in glas žene, ki jih miri; vrata se nato odpro in z nasmehom vstopi Abigajla, hči umrlega levitskega duhovnika Aleksandra, sedaj Pavlinova žena.

Ceprav ni bila več deklško cvetoča, je bila še vedno ljubka. Njen lepi obraz je ohranil izraz čiste mladosti: bila je krščanska mati, zvesta soproga, modra žena, kakor jo opeva Salomon v svojih Pregovorih in ki jo je najti samo v Jezusovi Cerki.

»Natanael! Ti?« vpraša Abigajla in ponudi svako roko. »Kak turoben obraz? Kaj se je zgodilo?«

»Zadela ga je velika nesreča,« odgovori Pavlin za brata.

»Zares?« sočutno vzkligne Abigajla.

»Rahela, tvoja dobra prijateljica...«

»Uboga Rahela! Vajina ljubezen, vem, je brezupna,« pripomni žena.

»Ne morem živeti brez nje,« ugovarja Natanael.

»Njen oče jo hoče dati za ženo Izmaelu, Fabijenemu sinu,« nadaljuje Pavlin.

»Staremu duhovniku? Dedu? Uboga Tamara! Uboga Rahela!« sočutno vzkligne Abigajla.

»Ne bom tega dopustil nikdar!« kriči Natanael.

»Kaj mu svetuješ?« vpraša Pavlin svojo ženo.

»Ubijem ga, trebih mu razparam, preden dopustim tako poroko,« kriči Natanael.

»Pomiri se, gospod svaki! Človek je, ne pa žival. Je veliki duhovnik povrh!« pripomni Abigajla z dobrohotnim nasmehom.

»Ali naj se odrečem Raheli?«

»Pomiri se! Pavlin me je vprašal za svet. Prej pa hočem še govoriti z Rahelo in slišati, kaj bo rekla ona. Šla bom torej k nji...«

»Prišla bo danes zjutraj.«

»Dobro. Zakaj mi nisi tega takoj povedal? Pričakujmo jo. Bomo videli, kaj bo rekla in potem se bo videlo.«

»Ne morem dovoliti, da bi se drugače odločilo, kakor jaz hočem,« ugovarja Natanael.

»Pomiri se, svak, pomiri! Za sklepanje zakona morata biti dva. Zato moramo slišati tudi njo.«

»O ona mi piše, da rajši umrje, kakor da bi postala Izmaelova žena.«

»Jaz tudi. Ta kruti starel! Najprej moramo dobro premisliti. Ne smem ti skrivati, dragi svak, velikih ovir pri tej tvoji ljubezni.«

»Saj si jih ne prikrivam, toda ljubezen premaga vse.«

Malo so prenehali s prerekanjem. Natanael je bil neugnan; neprestano se je razburjal in se ni hotel umiriti. Abigajla je bila zelo mirna in je na ta način skušala vplivati na svaka. Pavlin pa je bil vzor moža. Prepričan, da pozna njegova žena stvari mnogo bolje od nje, ker je bila modra in razumna, ji je dal vedno prav in ni nikoli drugače mislil od nje.

Končno pride Rahela. Natanael ji stopi naproti in jo zasuje z vprašanji, toda Abigajla ga ustavi:

»Molči nekaj časa. Pa pravijo, da ženske ne znajo brzdati jezika. Ako ne umolkneš, bom odvedla Rahelo v svojo sobo, pa je ne boš več videl,« mu zagrozi.

Tedaj je umolknil.

»Ne morem ostati dolgo. Oče me nadzoruje. Odšla sem skupaj s Saro, ki pazi na cesti,« pravi judovska deklica.

(Nadaljevanje prihodnjik.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

Groß Janez Edling

V dobi, ko se v Avstriji ustanavljalo državno ljudsko šolstvo in je tudi na Slovenskem pogosto močne korenine, je med našimi pomembnimi šolniki poleg Kumerdeja treba imenovati tudi goriskega grofa Janeza Nepomuka Jakoba Edlinga.

Edling se je rodil v Gorici 1751. V letih 1772. in 1774. je bil upravitelj posestev brižinskih škofov v Škofji Loki, iz prejšnjih let pa nimamo o njem nobenih poročil, tako da nam je ostalo neznan grofov šolanje. Ko pa je 1774. postalo važno vprašanje ureditve ljudskega šolstva na Kranjskem in je že začela zborovati ljudskošolska komisija ter je Kumerdej že v Ljubljani odprl višjo ljudsko šolo ali normalno, takrat je Edling z vso dušo pristopil k tej organizaciji. Kakor hitro je izšla splošna šolska naredba o organizaciji našega ljudskega šolstva, takoj je Edling poskrbel, da se je ta knjiga izdala tudi v Ljubljani. In 1. 1776 je že predložil načrt za ustanovitev ljudske šole v Škofji Loki. Pozneje je ob podpori opata Felbigerja in Torresa postal poročevalec ljudskošolske komisije na Dunaju, obenem pa je ostal tja do 1782 upravitelj škofjeloškega posestva brižinskih škofov. Bil pa je tudi svetnik pri deželni glavarstvu in član kar treh komisij: za gimnazije, za pregledovanje izšlih knjig in za ljudske šole po mestih na Slovenskem. Tako je bila ureditev ljudskega šolstva na Slovenskem več let v Edlingovi oskrbi, sprva samo na Kranjskem, pozneje pa še na Štajerskem, kjer je tudi njegova velika zasluga vprav ureditev šolstva. Ko je leta 1783. ukinilo kranjsko deželno glavarstvo in se je ustanovil v Gradcu skupni gubernij, skupna vlada za Kranjsko, Koroško in Štajersko, takrat je Edling kmalu šel v Gradec za šolskega poročevalca. Leta 1791. je postal pravi dvorni svetnik na Dunaju in obenem vrhovni poročevalec za šolstvo v vseh notranjeavstrijskih pokrajinah, kamor so spadale tudi slovenske dežele. V tem svojstvu je 1792. pregledal delovanje mariborske gimnazije. Že naslednje leto 1793 pa je še v zrelih moških letih na Dunaju umrl.

Dasi se je Edling kot vsi gorški grofi štel za Nemca, je vendarle kar kmalu dobro obvladal tudi slovensčin in jo z uspehom uporabljal še v Škofji Loki. Ko pa je prišel v Ljubljano, se je v krogu naših takratnih preročiteljov že bolj vnel za kulturni razcvet našega naroda. Bil je v družbi Pohlina, Japlja, Kumerdeja, Zoisa, Dele, Linhart in drugih. Kot član naših preročiteljskih krožkov si je Edling pridobil največ zaslug za naše ljudsko šolstvo. V tem ga je dosegal edinost še Kumerdej. Kot tak je ob novih šolskih naredbah imel na Slovenskem pomembno nalogo določiti, koliko naj se v nemških šolah upošteva slovenščina, katere knjige naj se za slovenske otroke napišejo v slovensčini in podobno. Ob njegovem času smo tako dobili za ljudske šole na slovenskem podeželju vse slovenske učbenike, po mestih pa tudi nekatere, kakor: abecednik, mali katekizem, malo čitanko, posnetek velikega katekizma, katoliško pesmarico, šolske zakone in vaje v branju različnih pisem z nauki in primeri za kmetijske otroke, navodilo za lepšanje, navodilo za računanje, navodilo za slovnico ter navodilo za pravopis.

Z vztrajno gorečnostjo se je Edlingu kaj kmalu posrečilo, da je ljudsko šolstvo na Kranjskem v kratkem času prišlo v pravi tir. Vsi pomembni naši preročitelji tistega časa so naravnost občudovali njegovo silno marljivo delavnost. Dobro je uredil tako imenovani šolski zaklad, ki so morale za vzdrževanje šolstva vanj prispevati v prvi vrsti cerkvene bratovščine in cerkvene občine same. V času njegovega delovanja v Ljubljani je dobilo ljudsko šolo na Kranjskem okoli ena in dvajset krajev, ki je do tedaj niso imeli. In pri vsem tem delu je Edling vsekakor deloval v soglasju s Kumerdejem. Zelo se je zavzemal tudi za verski pouk slovenskih učencev.

Kakor je Edling pospeševal izhajanje slovenskih učbenikov, tako se je tudi sam potrudil in napisal dve šolski knjigi, in sicer: Izvleček tega velikega katekizma z vprašanji in odgovori iz leta 1779 in Zahteve do šolmaistrov 1778. Obenem

pa je pospeševal tudi izhajanje knjig drugih naših preročiteljov, kakor Jurija Japlja, Pohlina, Kapusa in drugih. Tako je v času Edlingovega poročevalstva za šolstvo na Kranjskem dobila slovenska ljudska šola skoraj vse knjige, ki so ji bile potrebne za organiziranje slovenskega pouka po vladnih naredbah razsvetljenega absolutizma Marije Terezije. Skoraj za pisanje vseh knjig je dal Edling pobudo ali je bilo vse napravljeno vsaj v sporazumu z njim. Že 1779 je mogel Edling poročati cesarici, da so knjige, napisane pod njegovim službovanjem, znatno pripomogle uspešnemu pouku na slovenskih ljudskih šolah, ki so

se vse lepše in lepše razvijale. Njegovo službovanje pomeni potemtakem začetek slovenskega šolstva na Kranjskem, da je ta šola začela že lepo, čeprav sprva seveda le skromno življenje, zlasti ker je mogla dobiti ob podpori takratnih slovenskih preročiteljov s knjigami tako oporo, da bi brez njih skoraj ne mogli govoriti o nji. Odmevi njegovega dela na Kranjskem so se pa takoj začeli čutiti tudi na Gorškem in Štajerskem. Ko je 1780 nadziral slovenske ljudske šole, se je takoj pritožil, da marsikje ni našel pravega razumevanja za potrebe in zahteve slovenske šole, da ni našel marsikje nič slovenskih knjig, zlasti po Štajerskem, pa je zato povsod priporočil svoje izjave.

Edling se je poskušal tudi v pesnjenju; tako je sodeloval 1780 v našem pesniškem almanahu Pisanice, pa tudi v nemškem jeziku je pesnil. Imel je torej tudi smisel za lepo književnost, ali posebnega pesniškega daru ni imel. Bil je obenem podpredsednik takratne javne akademije delovnih mož v Ljubljani 1781. Pray zaradi zasluga za naše šolstvo v dobi slovenskega preporoda štejemo grofa Janeza Edlinga za našega velikega moža, ker je začetnik slovenske ljudske šole, njen veliki organizator in odlični pospeševalec.

Kako se živali branijo mraza, dežja in uim

Med prvimi sovražniki, proti katerim se morajo živali boriti, so uime, to je najrazličnejše nepravice v naravi, mraz, vročina, vlaga, suša, vetrovi, viharji, sneg, toča itd. To so naravne sile s katerimi se mora boriti vsako živo bitje in katerih se ne more izogniti. Zato pa je narava preskrbela zadostna sredstva, s katerimi zavaruje svoje otroke pred nevarnostmi, ki prihajajo iz teh sil. Poglejmo si nekaj takih sredstev.

Mraza se varujejo živali z gosto dlako, oziroma gostim perjem. Živali, ki živijo v severnih, mrzlih krajih n. pr. severni medved, severna lisica imajo gosto, dolgo dlako, medtem ko so živali v toplih krajih kratko dlakave, da se včasih zde popolnoma gole. Za vzgled moremo navesti tudi iz naših visokih planin evizca. Enako velja za ptice, ki imajo v mrzlih krajih dolgo in gosto perje, medtem ko je v vročih bolj redko. In ker so mladiči za mraz bolj občutljivi, preskrbi narava tudi za to. Tako so piščanci in ptici pokriti s puhom, odnosno potrebujejo še materine nege, ki jih greje v zgodnji dobi njihove mladosti.

V naših krajih pa, kjer se menjavajo topla poletja z mrzlimi zimami, je narava tako umno uredila, da se menjava tudi temu primerno obleka — poleti je lahka, pozimi gosta, težka. Tako n. pr. dobe konji pozimi gosto dlako, ki jo poleti odlože, da se zde kakor bi bili popolnoma goli.

Drugo sredstvo je mastna obloga, pa tudi mastna dlaka, mastno perje, kar služi zlasti v obrambo proti vlagi, dežju. Tako orožje imajo tjujnji, race in gosi ali bobri, ki imajo dvojno dlako. Pri tjujnji in bobrih je spodnja dlaka rjavorumenkasta in zelo gosta ter mehka, zgornja pa je daljša. Razen tega ima med bobri dve žlezi, ki izločata rumenkasto, zelo dišečo mast, s katero maže svojo dlako, da ne pušča vode. Tako je tudi pri racah in gosih, ki imajo med perjem mnogo puha, na trici pa še tritično žlezo, iz katere s kljunom stiskajo mast ter si jo mažejo po perju, da se ne zmroži.

Gorila, šimpanz in opice vročih ekvatorialnih krajev, kjer so med letom številni nalivi, imajo rame pokrite z gosto, dolgo dlako, dočim so prsi gole, ker je žival med dežjem na vejah skrita in so prsi itak zavarovane pred dežjem.

Živalim pa, ki jim narava ni dala obrambnih sredstev, s katerimi bi se obranile nevarnosti, ki izvirajo od narave, je dala nagone, ki omogočajo, da si žival ustvari zavetišča, v katerih se zavaruje pred mrazom, vlagom, vročino itd. Med take živali spadajo n. pr. ptice, ki gradijo svoja gnezda, izkopavajo podzemne rove, ki so včasih kar umetno izdelani, da si

v njih poiščejo varstva bodisi pred nevarnostmi, ki prihajajo od narave, bodisi pred drugimi sovražniki.

Lo ogledmo si, koliko vrst gnezd in koliko rogov najdemo že samo pri živalih, ki živijo v naši domovini. Tudi pajčevine, mravljišča, stavbe termitov, rovi v drevesnih deblih, v sadežih, semenih, dalje satje, osišča, čmrlišča in drugo so sredstva, ki omogočajo živalim varstvo pred naravnimi nevarnostmi in nepravilnostmi. Koliko umnosti, je vloženo v take izdelke?

Okrog sosedov

Novo zdravilišče za delavce grade v Knez Selu pri Nišu. Gradbene stroške bo nosil Zavod za zavarovanje delavcev v Belgradu.

10 dnevno žanovanje za kraljem Borisom je bilo tudi na Hrvaškem.

Razstava, ki prikazuje borbo Evrope proti boljševizmu, so pred kratkim odprli v Banja Luki. Navzoč je bil tudi poveljatelj nemški general, številni častniki in druge visoke osebnosti.

Ob stoletnici zagrebškega Maksimira, zelo lepega parka in vsem Zagrebčanom priljubljenega sprehajališča, so priredili posebno razstavo, na kateri so prikazali z načrti in s fotografijami stoletni razvoj parka. Obenem so pokazali nove načrte za nadaljnje posodobitve.

Sojo goje tudi v Srbiji. Srbskim poljedelskim strokovnjakom se je po dolgem poskušanju zdaj je posrečilo prilagoditi nekatere vrste soje podnebu v Srbiji. Ta uspeh je zelo pomemben, saj je znano, da ima soja v sebi veliko hranilno vrednost. V Belgradu imajo tudi že tovarno za predelovanje soje. V njej izdelujejo — čeprav za zdaj še v zelo omejenih količinah — iz soje mleko in moko.

Vsi Hrvatje, ki so bili v taboriščih Arso, Gonars, Monigo, Renicci, Visco in Chiesa Nuova, se bodo vrnili na temelju sporazuma hrvatske vlade z Italije v domovino.

Premije za oddajo semenskega žita na Hrvaškem. Hrvatsko gospodarsko ministrstvo je razpisalo premije za oddajo semenskega žita. Ta premija znaša 25% uradne cene. Za očiščenno selekcionirano seme se plača 80 kun več, za odbrano seme pa 120 kun več za 100 kg kot znaša uradna odkupna cena.

Nov tednik »Domovina« je začel izhajati v Bjelovaru. List bo imel 8 do 10 strani in bo prinašal zunanje politične in vojaške pregleda, hkrati pa bo obravnaval notranja politična vprašanja in socialne, gospodarske ter kulturne zadeve.

1600 juter zemlje so obdelali v Zagrebu in njegovi najbližji okolici ter tako pridelali okoli 10 milijona kilogramov zelenjave.

Iz življenja za življenje

Zavist

Matkov krožnik je zvrhano poln julie, Milko pa je dobil samo pol krožnika, in razen tega tudi en sam cmok. Strašno! Saj pri Matku se oblijo trije v krožniku kakor otoki... In Milku zleze v srce blede zavist, da se mu zdi, da ne more več videti svojega brata. Ko pa s časom dožene, da je mati napram Matku nekako slabotno dobra — morda zato, ker je bolehen in potreben boljše nege in večje skrbi — se zavist res naseli v Milkovem srcu. Tako ima sedaj ne samo manj poslastic kakor Matko, nego še strup v srcu, ki mu kvari vse jedi. Saj že celo škili, ker mu oči vedno uhajajo na bratov krožnik. Ko je zadnjič dognal, da so Matkovi čevlji iz mehkejšega usnja, mora sedaj seveda z enim očesom škiliti na nesrečno obutev pod mizo, z enim pa na krožnik, kar je seveda težko. Zato se mu jeza spreha pod mizo in pleše zopet izpod mize od čevljev na mizo k jedi.

Pomislite: jaz sem nekdo poznal takega Milka, in ko sem govoril, o zavisti, je prišel in mi rekel: »O, saj vem, da je grdo in da mi to kvari vse veselje na svetu, a kaj si morem pomagati, ko pa vse vidim in vem, da ima mama Matka rajši.« — Nato sem mu rekel: »Dragi Milko, res je, da se neenakost porcij lahko zapazi, ako začenjamo s primerjanjem. A čemu primerjaš prav za prav? Saj bi vendar mogel vedeti, da na svetu ni niti dveh ljudi, ki bi jima bilo vse enako dodeljeno, kakor tudi ni dveh rož, ki bi bile deležne iste mere svetlobe, vode in zemlje. Jasno je, da tudi ni matere na zemlji, ki bi vsem otrokom vselej na zunaj kazala isto naklonjenost in pravičnost. Morda kdaj s katerim posebno sočustvuje, ker je slaboten, ali ker je morala dete izredno negovati. To ji seveda ostaja v spominu. Mogoče je pa tudi, da se za katerega bolj zavzema zato, ker je opazila v njegovem značaju poteze, ki ga bodo v življenju ovirale, in ji ga je žal. Seveda bi mi rada vsaj mladost nekoliko olepšala. Sicer pa, kaj veš, kaj je v srcu matere? Pa še to: Kdo pa pravi, da ne boš kdaj pozneje ti materinemu srcu bližji kakor je danes mali Matko? Morda ji boš za zaščito in pomoč, in oklenila se bo tebe bolj kakor se je kdaj koga drugega. Ne, zavisti se odvadi; saj to je občutek kakor pri morski bolezni. Vse plava v zelenožitnem motnem svitu, in volnika razjeda obup, ker vidi vedno koga okoli sebe, ki mu še ni tako hudo.«

PRAVNI NASVETI

Jamstvo za plačevanje prispevkov za bolniško blagajno. P. S. Mož dolguje nekaj prispevkov Zavodu socialnega zavarovanja za ljubljansko pokrajino. ZSZ zahteva plačilo od žene. Ali je dolžna plačati? — Po zakonu o zavarovanju delavcev jamči za prispevke, ki jih mora po tem zakonu plačevati delodajalec, odnosno lastnik obrata, solidarno njegov zakonski drug, ki živi z njim v skupnem gospodarstvu. Zato je zahteva ZSZ opravljena in se žena plačilu ne bo mogla upreti.

Za prevzlikarico založena glavница. K. L. — Zadolženo posveto s prevzlikom je bilo na dražbi prodano. Od izkupitka je bilo za prevzlikarico pri sodišču založenih 24.000 din. Od tega denarja je dobila prevzlikarica vsak mesec 200 din, sedaj v zadnjih letih pa 76 lir. Sedaj je umrla. Vprašate, kdo dobi še neporabljen preostali znesek: ali dediči prevzlikarice ali novi lastnik posestva? — Kako se ima ta ostanek neporabljene glavnice sedaj po smrti prevzlikarice uporabiti, bo razvidno iz izvršilnega spisa o prisilni prodaji posestva. V tozadnem razdelilnem sklepu je moralo biti omenjeno, kako se bo po smrti prevzlikarice z morebitnim ostanom založene glavnice razpolagalo. Če so na dražbi prodanem posestvu ostali še neporavnani vknjiženi dolgov, potem bodo dobili ti vknjiženi upniki sedaj plačilo iz ostanka

Križem sveta

Zaklonišče 40 m pod zemljo

Vzorno protiletalsko zaklonišče nameravajo zgraditi v francoskem mestu Le Havre. Pravi, da so tamkajšnje oblasti sklenile narediti predor 40 m pod zemljo. Z njim ne bi samo olajšali prometa med gorjint in spodnjim delom mesta, pač pa bo to tudi najidealnejše zaklonišče proti letalskim napadom. Nobena bomba mu ne bo mogla do živga.

Na protirevolucijski poti

V sovjetski vojni mornarici so spet uradno uvedli nekdanje službene stopnje, ki so jih Sovjeti takoj v začetku odpravili. Pripadniki vojne mornarice se odslej spet delijo na častnike, podčastnike in mornarje. Častniki štejejo tri skupine: nižje, višje in admirale. V prvo skupino spadajo vsi častniki do poročnika bojne ladje, v drugo vsi tisti do kapitana bojne ladje, v tretjo pa kontraadmirali, podadmirali, admirali in brodomirni admirali. Tako je zdaj tudi sovjetska mornarica krenila na stara carska pota.

Skrčene počitnice

Bolgarsko prosvetno ministrstvo je izdalo odlok, ki priporoča učiteljem, naj po možnosti skrajšajo počitnice. Prihranjen čas naj dajo na razpolago državi, ki bo učiteljsvju preskrbela primerno zaposlitev v raznih področjih.

Ena o igralcu Heinrichu Georgeu

Heinrich George je pri glavni skušnji v nekem napoleonskem komadu predstavljal vlogo velikega Korza. Za kulisami je nekdo zakašljaj, potem še enkrat in še enkrat. George, ki je ves živel v svoji vlogi, je postal nemiren in zatulil: »Človek, prenehajte vendar s kašljanjem — tudi jaz sem preblajen in se moram obvladati.« In z nekoliko milejšim glasom: »Pojdite vendar v kakšno zdravilišče, če se ne morete premagati.« In s cesarsko velikodušnostjo: »Sredstva za to si dajte izplačati iz moje cesarske blagajne.«

Kakor blisk magnezije

V zapadnih Pirenejih, velikem gorovju t.a. špansko-francoski meji, so nedavno ponoči opazovali redko nebesno prikazen. V smeri od severnega se je pojavil dobro viden meteor, ki je izginil v vsemirje kakor blisk magnezije. Pokrajina je bila aredi noči za nekaj sekund razsvetljena kakor pri belem dnevu.

»Blagodejen dež«

Ob progli laponskega ekspresnega vlaka na Švedskem so te dni našli mnogo bankovcev, ki so ležali ob tiru v dolžini 20 km. Bankovci so imeli vrednost po 10 švedskih kron. Med vožnjo ekspresnega vlaka se je namreč razbil vagon, v katerem je bilo za 900.000 kron švedskih bankovcev.

založene glavnice. Če so pa vsi vknjiženi dolgov poravnani, potem bo sodišče moralo preostanek glavnice izročiti prejšnjemu lastniku, čigar posveto je bilo na dražbi prodano.

Pohištvo po materi. M. Z. — Po smrti vaše matere se je vaš oče v drugi poročil. Oče in njegova druga žena sta rabila pohištvo, ki ga je v zakon prinesla vaša mati. Po nekaj letih zakona je vaš oče umrl in rekel pred smrtjo, da je vse po prvi ženi, t. j. vaši materi, vaše. Sedaj vam pa maheha noče izročiti materialnih stvari. — Po smrti vaše matere je bil oče do ene četrtine dedič, vi pa do tri četrtine materine zapuščine. Svetujemo vam, da greste na okrajno sodišče ter prosite, da povabijo tudi maheho. Upamo, da bo sodnik mahehi dopovedal, da si neopravičeno lasti pohištvo vaše matere.

Grozilno pismo. B. L. — Dobili ste grozilno pismo. Po pisavi sumite storilca, nimate pa drugih dokazov. Vprašate, če lahko daste rokopis preiskati po izvedencu. — Morda bo najboljšje, da vržete pismo v ogenj. Če vam je v pismu zagroženo z zločinstvom, potem je to prestop, ki se uradoma preganja in je kaznivo z zaporom do enega leta. V tem primeru napravite ovadbo proti dozdnevemu storilcu in bo sodišče dalo preiskati rokopise po izvedencu.

Milijoni izgubljenih dni

Mednarodni urad dela je priobčil svojevrsten letopis v zvezi s stavkami v Ameriki in Franciji. Ta pravi, da gre zavoljo stavk letno povprečno 45 milijonov dni v izgubo. Neko leto so samo v Ameriki izgubili na ta način 19 milijonov delovnih dni, v Španiji 14 milijonov, potem sledijo Indija, Belgija in Poljska. Po letopisu ni bilo na primer leta 1933. nobene stavke samo v sedmih evropskih državah: v Bolgariji, Avstriji, Nemčiji, Italiji, Finski, Norveški in Švedski.

Zelenjava slikarja Spitzwege

Slikar Spitzweg se ni rad bavil s tihožitji. »Zelenjava ne spada na platno,« misleč tudi na zelenjavo oziroma na sadje, ki ga je bil pri njem naročil neki trgovec s slikami. Slikar je nakupil jabolk, oranž, grozdov in drugega sadja in začel slikati. Tri dni se je mučil s tem, pa ni spravil ničesar skupaj. To ga je jezilo in četrti dan se ni več ukvarjal s slikanjem »zelenjave«, temveč jo je kar pojedel. Naslednji dan je prišel trgovec s slikami, »Kje je moja slika?« je povprašal. »Tukaj,« je odgovoril Spitzweg in pokazal na želodec, »in verjemite mi, dobra je bila.«

Rešitev križanke št. 17

Vodoravno: 1. Tubal, 6. plan, 10. okov, 11. etapa, 12. pok, 13. epitaf, 14. Oro, 16. moč, 17. Ana, 18. lopata, 21. miš, 22. obara, 23. tona, 24. riž, 25. skorja, 28. Ela, 30. ras, 31. ara, 33. gigant, 35. bob, 36. ocena, 37. Lika, 38. Nana, 39. talec.

Navpično: 1. topol, 2. ukor, 3. bok, 4. ava, 5. lepota, 6. ptič, 7. lata, 8. Apenini, 9. Nataša, 15. opaž, 16. Mars, 19. obilica, 20. Atos, 21. mora, 22. Oregon, 26. kanat, 27. Sabac, 29. Agen, 30. rana, 32. roke, 34. tla, 35. bilka.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Čreslo, ježice

In kostonjev les vsako količino kupi usnjarna SAVRIQ, Ljubljana, Cankarjevo nabrežje 1

OGLASUJ

v Domoljubovem malem oglasniku!

Lanišče in laneno predivo

za svoje izdelke tovarne kupuje ali zamenjuje

Motvoz in platno d. Grosuplje

Lanišče in predivo pošljite po železnici v Grosuplje

»Domoljub« stane 24 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnino, inserate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave štev. 40-04.

Herausgeber — Izdajatelj — Editore: dr. Gregorij Pečjak. — Schriftleiter — Urednik — Redattore: France Kremžar. — Für »Ljudska tiskarna« — Za »Ljudsko tiskarno« — Per »Ljudska tiskarna«: Jože Kramarič.